

Palīgs zirgu vērtētājam

SATURS

Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija.....	3
Latvijas zirgu šķirne	5
Latvijas zirgu šķirnes vērtēšanas instrukcija.....	7
○ Zirgu vērtēšanas mērķis.....	7
○ Izcelsmes/tipiskuma vērtēšana.	7
○ Zirgu vērtēšana pēc izmēriem.	9
○ Zirga eksterjers un tā vērtēšana.	11
○ Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa raksturojums.	12
○ Latvijas zirgu šķirnes sporta tipa raksturojums.	13
○ Darba spēju vērtēšana – braucamais tips	15
○ Darbaspēju novērtēšana – sporta tips	15
Nozares attīstība un sasniegtie rezultāti pēdējos piecos gados.....	17
TOP 20 ērzeļi pēc pašu un pēcnācēju vērtējumiem.	20
Audzēšanas stratēģija jeb kādus zirgus izvēlēties vaislai?.....	22
Iejādes zirgs	24
Konkūra zirgs	26
Kā prezentēt savu zirgu?	28
Brīvie lēcieni	30

Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija.

Latvijas Šķirnes zirgu audzētāju asociācija (LŠZAA) ir izveidota 2004.gada pavasarī, un tā darbojas paralēli 1992.g. dibinātajai Latvijas Zirgaudzētāju biedrībai, risinot visus Latvijas zirgu šķirnes ciltsdarba jautājumus. Zemkopības ministrija kā ciltsdarba organizāciju to apstiprināja 2004.g. 30.aprīlī.

FAKTI:

- # Asociācijas darbību plāno un vada valde, kas sastāv no 9 cilvēkiem.
- # Valdes priekšsēdētājs – LLU asociētais profesors Guntis Rozītis.
- # Ikdienas darbus plāno un veic izpilddirektors un ciltsdarba speciālists.
- # 270 biedri
- # ~ **70 sertificēti ērzeļi**
- # ~ **400 vaislas ķēves**
- # **Katru gadu reģistrēti ~ 150 kumeļi.**

LŠZAA mērķi

Asociācija izveidota ar mērķi īstenot Latvijas šķirnes zirgu selekciju, kalpot zirgu audzētāju kopējo interešu aizstāvībai un novērst līdzšinējās nepilnības Latvijas šķirnes ciltsdarba programmas realizēšanā.

VALSTS CILTSGRĀMATAS UZTURĒŠANA

Asociācijas darbības pamats ir statūti un Latvijas zirgu šķirnes ciltsdarba programma, kas aptver visus pasākumus, lai nodrošinātu šķirnes dzīvnieku reģistrāciju, kvalitatīvu audzēšanu un novērtēšanu, veiktu izlasi, atlasī, kā arī Valsts ciltsgrāmatas kārtošanu. Programmas realizācijā piedalās Valsts ar subsīdijām šķirnes zirgkopības sistēmas pilnveidošanai.

KO DARA ASOCIĀCIJA?

Veic Latvijas šķirnes zirgu un to pēcnācēju novērtēšanu un sertificēšanu, zirgu pēcnācēju kvalitātes un darbaspēju vērtēšanu, kritēriju izstrādāšanu zirga kvalitātes un vērtības noteikšanai, sniedz ciltsdarba pakalpojumus, organizē zirgu darbaspēju pārbaudes, izstādes, braukšanas sacensības, organizē izglītojošus seminārus par zirgu audzēšanu, ēdināšanu un kopšanu.

Pilnveido organizācijas interneta mājas lapu www.lszaa.lv, kas ir galvenais biedru informēšanas līdzeklis un sagatavo un izdod informatīvos materiālus un publikācijas;

Asociācijas pārstāvis regulāri piedalās LOSEP (Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome) sanāksmēs Zemkopības ministrijā, sekojot visai jaunākajai informācijai lauksaimniecības politikas jautājumos, kā arī regulāri piedalās darba grupās par MK noteikumu un likumu grozījumu izstrādi; gatavo un sniedz priekšlikumus valsts atbalsta nolikumu izstrādāšanai, cīnās par valsts atbalsta saglabāšanu ciltsdarbam.

Ikdienas darbi sastāv no biedru zirgu ciltsdokumentu kārtošanas (ciltskartīņu izveidošanas, pārbaudīšanas). Zirgu vērtējumu datubāzes kārtošana, zirga datu sagatavošana uzņemšanai VCG, braucamā tipa zirgu ģenētisko resursu datu bāzes kārtošana, biedru, interesentu un dažādu iestāžu pārstāvju konsultēšana, sarakste ar Latvijas šķirnes zirgu īpašniekiem ārvalstīs, kas vēlas noskaidrot vai precizēt savu zirgu izcelsmi, sarakste ar ārvalstu potenciālajiem zirgu pircējiem. Sarakste ar pasaules

sporta zirgu audzētāju federāciju (WBFSH) par aktuāliem jautājumiem, kā arī ar kolēģiem Eiropas siltasiņu zirgu audzētāju organizācijās.

Projektu gatavošana zirgu vērtēšanas pasākumu organizēšanai, projektu realizācija (pasākuma organizēšana, informatīvo materiālu sagatavošana, zirgu atlase, reklāma, vērtētāju piesaistīšana, materiāli tehniskās bāzes sagatavošana, pasākuma vietas sagatavošana, utt.).

Noteiktajos periodos tiek gatavoti LAD iesniedzamie saraksti ar novērtētajiem zirgiem, atbilstoši prasībām par valsts atbalsta saņemšanu ciltsdarbam, pārbaudīti dati un gatavoti atzinumi ģenētisko resursu zirgiem.

Tiek gatavoti un administrēti līgumi ar biedriem, norēķini par pakalpojumiem.

PASAULES SPORTA ZIRGU AUDZĒTĀJU FEDERĀCIJA - WBFSH

Kopš 2008.gada LŠZAA ir starptautiskās audzēšanas organizācijas WBFSH biedrs.

Latvijas zirgu šķirne

ir Latvijas teritorijā, tās klimatiskajos un ekonomiskajos apstākļos latviešu zirgkopju radīta šķirne.

Zirgs vienmēr bijis latvieša un – gan zemnieka, gan karavīra uzticams biedrs un pavadonis, jau no laikiem, kad Latvijas teritoriju sāka apdzīvot pirmiedzīvotāji. Ziņas par Latvijā audzētajiem un izmantotajiem zirgiem plaši sastopamas gan folklorā, gan arī daudzās rakstiskajās liecībās no viduslaikiem līdz pat mūsdienām.

Latvijas šķirnes zirgu tiešie priekšteči ir Latvijas vietējie zirgi, kuru iespējams cēlušies no tagad izmirušajiem tarpaniem.

Pēc Latvijas Republikas dibināšanas 1918. gadā tika uzsākts mērķtiecīgs darbs šķirnes zirgu uzskaitē un mērķtiecīgai audzēšanai.

Pēc 1. pasaules kara Latvijā bija ievērojams zirgu trūkums. 1921. gadā tika uzsākta Latvijas teritorijā vaislai izmantojamo ķēvu un ērzeļu uzskaitē. 1921. un 1922. gadā Latvijas zirgaudzētāju kongress nolēma turpināt vezumnieku šķirņu zirgu un vidēji smago siltasiņu audzēšanu. Šim nolūkam šķirnes izkopšanai izmantotajiem Oldenburgas, Hanoveras un Holšteinas šķirnes zirgi.

Pirmais Latvijas braucamo zirgu šķirnes ērzelis Oktē bija no Holandes importētais Oldenburgas šķirnes Bajārs (Neidhart). Pārējie Groningenā un Oldenburgā iepirktie ērzeļi lika pamatus Latvijas braucamo zirgu šķirnes galvenajām līnijām - Ammona, Siego, Germino, Demokrāta, Kru Kru, Juveela, Banko, vēlāk arī Gotenfirsta un Spēkoņa.

Iepludinot šķirnē Eiropas jājamzirgu līnijas, Latvijas zirgu šķirne sadalījās 2 tipos – Latvijas braucamais tips – spēcīgs un elegants, lieliski piemērots darbam aizjūgā, bet tikpat labi izmantojams kā labs jājamzirgs. Un Latvijas sporta tipa zirgs, - sausākas konstitūcijas, garākiem kakliem, augstāku skaustu, garāku, slīpāku lāpstiņu, garākiem vēzišiem. kas šķirņu sapludināšanas rezultātā līdzinās modernajām Eiropas jājamzirgu šķirnēm.

Tipisks Latvijas šķirnes zirgs ir atlētiski liels un ar izteiksmīgu līniju, labi piemērots jātnieku sportam, pareizu gaitu un lēcienu. Labi veidotu, sausu, izteiksmīgu galvu ar izteiktām acīm, labi veidotu kakla daļu, kas rada iespaidu par plastisku muskuļotību.

Latvijas šķirnes zirgi ir liela auguma, ķēves vidēji pārsniedz 160 cmskausta augstumu, ērzeļi nereti ir 170 cm un vairāk skaustā. Krūšu apkārtmērs vidēji ir 185-200 cm, pēdvidus apkārtmērs no 21.0 – 23.0 cm.

AUDZĒŠANAS MĒRĶI

Šobrīd, modernajā sporta zirgu audzēšanas sabiedrībā koncentrējas uz maksimālo zirga darbaspēju uzlabošanu, mazāk uz šķirnes tīrību. Pēc tādiem pašiem principiem darbojas arī jaunā Latvijas zirgu šķirnes sporta tipa ciltsdarba programma, izmantojot labāko vaislas materiālu no Rietumeiropas – Hanoveras (HN), Holšteinas (HL), Oldenburgas (OLD), Franču jājamzirgu (SF), Karaliskās Nīderlandes jājamzirgu (KWPN), Zviedru siltasiņu (SWB), Dāņu siltasiņu (DWB) šķirņu vaisliniekus.

Latvijas zirgu šķirnes selekcionēšanas mērķis ir saglabāt un izkopt Latvijas zirgu šķirnes vēsturiski izveidotos divus zirgu tipus. Popularizēt Latvijas zirgu šķirnes vērtīgās īpašības – labdabību un nosvērtību.

Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa selekcionēšanas mērķis ir saglabāt un izkopt zirgus ar vēsturiski veidotām īpašībām - stipru konstitūciju, eksterjeru atbilstošu Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa (genofonda) prasībām, labdabīgu un nosvērtu raksturu, korektu, plašu un enerģisku gaitu, izturīgus, pieticīgus barības izmantojamības un turēšanas apstākļu ziņā.

Latvijas zirgu šķirnes sporta tipa selekcionēšanas mērķis ir pilnveidot sporta tipa zirga modeli piemērotu klasiskajiem sporta veidiem (konkūrs, iejāde), saglabājot Latvijas šķirnes zirgiem raksturīgās īpašības - labdabību, nosvērtību, stipru konstitūciju ar korektām, plašām, enerģiskām gaitām.

LATVIJAS ZIRGS STARPTAUTISKAJĀ SPORTA APRITĒ

To, cik talantīgi un universāli dažādiem sporta veidiem ir Latvijas šķirnes zirgi pierāda šo zirgu panākumi sportā.

Pasaules slavenās Ullas Zalcgēberes iejādes zirgs Rusty 049 ir Latvijas šķirnes zirgs, kas dzimis Burtnieku zirgaudzētavā kā Rotors (no Rēbuss un Akra). Arī vācu sportistes Helēnas Veinbergas konkūra zirgs Kasting Horses Vento ir Latvijas šķirnes zirgs, kas dzimis Tērvetes zirgaudzētavā kā Vējš (no Vanduss un Erfa). Vairāki Burtnieku zirgaudzētavā dzimušie zirgi veiksmīgi startē augsta līmeņa sacensībās Krievijā. Zirgaudzētavas vadošā vaislas ērzeļa AROMĀTA dēls AVANSS (mt. Gudvils LS1540) ir labākais iejādes jaunzirgs Krievijā. ARLEKĪNS (mt. Gudvils LS1540) un ASPEKTS (mt. Fans L1255) ir labākie jaunzirgi Baltkrievijā

Un tie ir tikai daži piemēri...

LATVIJAS ZIRGS ŠODIEN

Latvijā audzētie zirgi ir piemēroti klasiskajām jātnieku sporta disciplīnām, arī starptautiskā līmeņa sacensībām. Šie zirgi ir lieliski piemēroti arī jauniešu amatieru klases sportam kā nosvērti, talantīgi un labdabīgi zirgi, kuru izcelsmē vērojami starptautiski atzīti vaislas ērzeļi.

Mūsu valsts nacionālais lepnums ir braucamā tipa zirgs, kas tiek izmantots pajūgu braukšanas sacensībām, bērnu apmācībā, kā arī izjādēm lauku tūrismā. Par sagatavotiem Latvijas šķirnes braucamā tipa zirgiem ir pieprasījums arī no ārzemēm.

Latvijas zirgu šķirnes vērtēšanas instrukcija.

Pilns vērtēšanas instrukcijas teksts pieejams www.lszaa.lv Sadaļā Ciltsdarbs – Ciltsdarba programma.

○ Zirgu vērtēšanas mērķis.

Zirgu vērtēšanas mērķis ir noteikt zirgu ciltsvērtību un izmantošanas virzienu.

Vērtēšanu veic LR normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sertificēti dzīvnieku vērtēšanas eksperti.

Zirgiem vērtē izcelsmi/tipiskumu, izmērus, eksterjeru, darbaspējas un pēcnācēju kvalitāti.

Katru īpašību vērtē pēc 10 ballu skalas.

Tabula Nr. 1.

Balles	Vērtējums	Piezīmes
10	Izcili	
9	teicami	
8	Ļoti labi	
7	Labi	
6	Vidēji	
5	Zem vidējā	
4	Apmierinoši	
3	Neapmierinoši	
2	Slikti	
1	Ļoti slikti	

○ Izcelsmes/tipiskuma vērtēšana.

Zirga šķirni nosaka pēc tā izcelsmes, pamatojoties uz normatīvajos aktos noteikto ciltsdokumentāciju.

Vaislas sastāvā iekļaujamiem zirgiem vērtē tipa izteiktību ballēs.

Tabula Nr.2.

Pakāpe	vēlamais tips izteikts		
	ļoti labi	labi	vidēji
Tīršķirnes un IV pakāpes krustojumi	8	7	6
III pakāpes krustojumi	7	6	5
II pakāpes krustojumi	6	5	4
I pakāpes krustojumi	4	3	2

Krustojuma dzīvniekiem piešķir viena vecāka šķirnes apzīmējumu ar pakāpi. Krustojuma šķirnības pakāpi (asinību) vienas šķirnes ietvaros nosaka pēc vecāku asinības pussummas, to noapaļojot uz mazāko pusi (3.tabula).

Tabula Nr.3.

Mātes asinība (pakāpe)	Tēva asinība (pakāpe)				
	I pak.kr.(1/2)	II pak.kr. (3/4)	III pak.kr. (7/8)	IV pak.kr. (15/16)	tīršķirne
Vietējā	Uzlabotā	Uzlabotā	I pak.kr.(1/2)	I pak.kr.(1/2)	I pak.kr.(1/2)
Uzlabotā	Uzlabotā	I pak.kr. (1/2)	I pak.kr.(1/2)	I pak.kr.(1/2)	I pak.kr.(1/2)
I pak.kr.*(1/2)	I pak.kr. (1/2)	I pak.kr. (1/2)	II pak.kr. (3/4)	II pak.kr. (3/4)	II pak.kr. (3/4)
II pak.kr.(3/4)	I pak.kr. (1/2)	II pak.kr. (3/4)	II pak.kr. (3/4)	III pak.kr. (7/8)	III pak.kr. (7/8)
III pak.kr.(7/8)	II pak.kr. (3/4)	III pak.kr. (7/8)	III pak.kr. (7/8)	III pak.kr. (7/8)	IV pak.kr. (15/16)
IV pak.kr. (15/16)	II pak.kr. (3/4)	III pak.kr. (7/8)	III pak.kr. (7/8)	IV pak.kr. (15/16)	tīršķirne
tīršķirne	II pak.kr. (3/4)	III pak.kr. (7/8)	IV pak.kr. (15/16)	tīršķirne	tīršķirne

* pak.kr. - pakāpes krustojums

Tabula Nr. 4.

Asinības noteikšana

Mātes asinība, %	Tēva asinība, %						
	0	25	50	75	87,5	93,75	100
0	0	12,5	25	37,5	43,75	46,88	50
25	12,5	25	37,5	50	56,25	59,38	62,5
50	25	37,5	50	62,5	68,75	71,88	75
75	37,5	50	62,5	75	81,25	84,25	87,56
87,5	43,75	56,25	68,75	81,5	87,5	90,63	93,75
93,75	46,88	59,38	71,88	84,38	90,63	93,75	96,88
100	50	62,5	75	87,5	93,75	96,88	100

Izcelsmes/tipiskuma vērtēšana – braucamais tips.

Latvijas zirgu šķirnes braucamajā tipā ieskaita zirgus, kuri cēlušies no Latvijas un tai radniecīgām šķirnēm. **Latvijas zirgu šķirnei radniecīgās šķirnes ir Oldenburgas, Hanoveras un Holšteinas šķirnes.**

Genofondam pieskaitāmo zirgu ģenealogijā ir vismaz **75%** Latvijas šķirnes braucamā tipa priekšteču **trešajā** pakāpē, kurus apstiprina ieraksti Valsts ciltsgrāmatā. Ar ciltsmarku LS, kur priekštečos **nedrīkst parādīties Dāņu siltasiņu, Nīderlandes siltasiņu un Zviedru siltasiņu šķirnes zirgi, kā arī citu neradniecisko sporta tipa šķirņu īpatņi.** Oldenburgas, Hanoveras, Holšteinas izcelšanās parādās tikai trešajā paaudzē. Pie ģenētiskajiem resursiem pieskaitāmas arī ķēves, kuru ģenealogijā atrodama ¼ daļa Oldenburgas, Hanoveras, Holšteinas un Angļu pilnasiņu vai Trakēnas šķirņu asinība.

- # Latvijas šķirnei neradniecisko šķirņu pārošanas rezultātā iegūtie pēcnācēji uzskatāmi par krustojuma dzīvniekiem un netiek vērtēti pēc Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa ciltsdarba programmas prasībām.

Ja zirga tēvs ir sava tipa līnijas turpinātājs, māte pieder ķēvu ģimenei, izcelsmes vērtējumam par katru no vecākiem pieskaita 1 balli.

Izcelsmes/tipiskuma vērtēšana – sporta tips.

Latvijas šķirnē ieskaita zirgus, kuri cēlušies no Latvijas un tai radniecīgām vai pieļaujamām šķirnēm. **Latvijas zirgu šķirnei radniecīgās šķirnes ir Oldenburgas, Hanoveras un Holšteinas šķirnes.** Latvijas zirgu šķirnei pieļaujamās šķirnes ir **Dānijas siltasiņu, Nīderlandes jājamzirgu, Francijas jājamzirgu, Vestfāles šķirne, Zviedru siltasiņu un Zangershaides**, ja tām pierādāma izcelšanās no Oldenburgas, Hanoveras un Holšteinas šķirnēm.

Latvijas zirgu šķirnei pieļaujama asins pieliešana ar **Anglijas pilnasīņu vai Traķēnes šķirnes** vaisliniekiem un attiecīgās šķirnes **asinības pakāpe nedrīkst pārsniegt 62,5%.**

Vērtējot sporta zirga izcelsmi, ņem vērā : ja sporta tips(konkūra un iejādes) izteikts

Ļoti labi	8 balles
Labi	7 balles
Vidēji	6 balles

Par katru no vecākiem un vecvecākiem, kurš uzrādījis *izcilus rezultātus* sportā (*Izcili rezultāti varētu būt no 1.50 m ar 0 s.p. , Pasaules kausu posmu godalgotās vietas, utt.*), dokumentāli pierādāmus, šķēršļu pārvarēšanā un iejādē, pieskaita papildus 1 balli.

Ja zirgam ir dokumentāli pierādāma Latvijas šķirnes asinība ne mazāk kā 25% (skaita tikai „tīros” Ls, ieskaitot Flagmani), vērtējumam pieskaita papildus 1 balli.

Latvijas šķirnei neradniecisko šķirņu pārošanas rezultātā iegūtie pēcnācēji uzskatāmi par krustojuma dzīvniekiem un netiek vērtēti.

Pēcnācēji uzskatāmi par krustojuma dzīvniekiem, ja:

- nav zināma izcelšanās 4 paaudzēs;
- notikusi neradniecisku šķirņu dzīvnieku krustošana.

○ **Zirgu vērtēšana pēc izmēriem.**

Dzīvnieku mērīšanu veic no 24 mēnešu vecuma, rezultātus fiksē ciltskartītē un zirga vērtēšanas lapā, norādot mērīšanas vietu, datumu. Mēra:

- skausta augstumu,
- krūšu apkārtmēru,
- pēdvidus apkārtmēru.

Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa novērtēšana pēc izmēriem.

Tabula Nr.5.

Ērzeļi			Ķēves			Balles
Augstums skaustā, cm	Krūšu apkārtmērs, cm	Pēdvidus apkārtmērs, cm	Augstums skaustā, cm	Krūšu apkārtmērs, cm	Pēdvidus apkārtmērs, cm	
170	208	23,5	168	207	23,0	8
168	205	23,5	166	204	22,5	7
166	202	23,0	164	201	22,0	6
164	199	22,5	162	198	22,0	5
162	196	22,5	160	195	21,5	4

Ja krūšu vai pēdvidus apkārtmēra izmēri pārsniedz šķirnes tipam noteikto **minimumu**, bet pārējie atbilst minimumam, novērtējumu paaugstina: ja krūšu apkārtmērs pārsniedz minimumu par 5 cm – par 0,5 balli, ja pēdvidus apkārtmērs pārsniedz **minimumu** par 0,5 cm un vairāk – par 0,5 balli.

Novērtējot 3,5 gadus vecus un jaunākus zirgus, izmēru prasības pazemina, ievērojot vecumu (tabula Nr.6).

Latvijas šķirnes braucamā tipa jaunzirgu izmēru novērtēšanas skala

Novērtējot 3,5 gadus vecus un jaunākus zirgus, izmēru prasības pazemina, ievērojot vecumu (4.tabula).

Tabula Nr.6

Vecums gados	Augstums skaustā, cm	Krūšu apkārtmērs, cm	Pēdvidus apkārtmērs, cm
3,5	1	4	-
3	2	6	-
2,5	4	10	1,0
2	6	16	1,5
1,5	8	20	2,0

Sporta tipa zirgiem izmēri tiek fiksēti, taču netiek vērtēti.

Sporta tipā ieskaita zirgus ar skausta augstumu virs 160 cm.

Optimālie sporta tipa zirgu izmēri.

Tabula Nr.7

Grupa	Skausta augstums (SA)	Krūšu apkārtmērs (KA)	Pēdvidus apkārtmērs (PA)
Vaislas ērzeļi	164	190	21,0
Vaislas ķēves	162	185	20,5
Ērzeliši 24 mēnešu vecumā	158		20,0
Ķēvītes 24 mēnešu vecumā	156		19,5

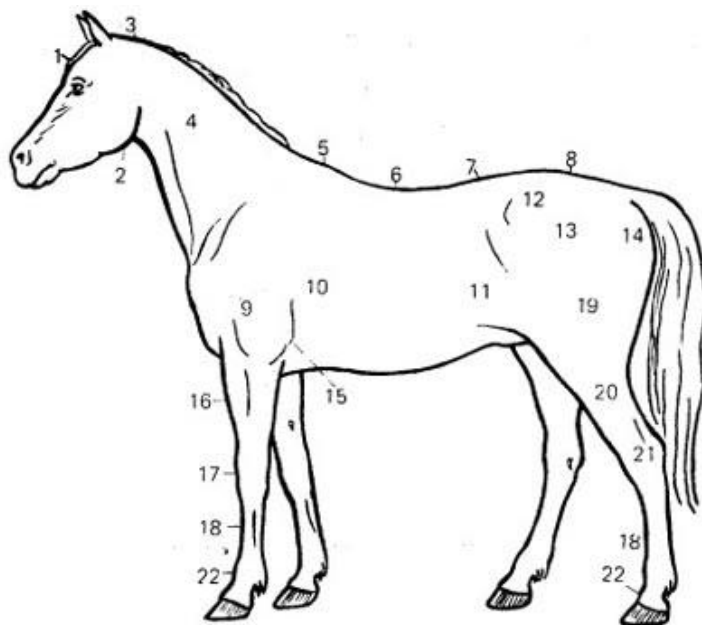
○ Zirga eksterjers un tā vērtēšana.

Zirga eksterjers (jeb ārējā uzbūve, forma) ir dabiskās izlases un selekcijas kopīgs rezultāts, kas atšķiras ne vien starp dažādām šķirnēm, bet arī vienas šķirnes dažādu subpopulāciju un līniju starpā. Latvijas zirgu šķirnes selekcijā eksterjeru uzskata par būtisku zirga kvalitātes rādītāju. Eksterjera novērtēšana ietver fenotipiskās pazīmes, kas piešķir dzīvniekam spēju attīstīt īpašas darba spējas. Zirga produktivitāte, pirmkārt, ir kustību spēja, kura galvenokārt pamatojas uz fizioloģiskiem un enerģētiskiem faktoriem un attīstās pēc mehāniskiem un statistiskiem likumiem.

Zirga nostādīšana un apskates kārtība ir priekšnoteikumu kopums, kas sagādā iespēju iegūt pareizu priekšstatu par apskatāmā zirga uzbūvi. Apskatei nepieciešama līdzena vieta ar viendabīgu fonu. Zirga ārējo apskati var izdarīt atklātā vietā ar horizontālu virsmu, kur tuvējā fonā nav redzami dažādu kontūru un dažāda lieluma priekšmeti. Apskates prasībām atbilst arī plaša, labi izgaismota manēža, kur skatītāju netraucē pretgaismā. Apskatāmais zirgs jānostāda 6...7 m attālumā no skatītāja. Minētā attālumā vislabāk uztverama zirga atbilstība tipam un atsevišķo eksterjera daļu proporcijas. Zirga apskate izdarāma no tās puses, kur kaklu neaizsedz krēpes. Zirgs nostādāms brīvi, raugoties, lai kājas nebūtu pavilkas zem ķermeņa vai atstieptas no tā. Skatītājam tuvākā priekškāja nedaudz izvirzāma uz priekšu, bet pakājkāja - atpakaļ; tā vienlaikus var apskatīt un salīdzināt visas kājas. Šādu nostādījumu panāk, ja vedējs nostājas zirgam priekšā ar seju pret zirgu un, īsi saņemot pavadas, zirgu nedaudz pavirza uz priekšu vai kāpina atpakaļ, līdz zirgs ieņem pareizo stāju.

Lai apskatītu zirgu no priekšpusē vai pakālpuses, vedējs sagriež zirgu ar galvu vai pakāpdaļu tieši pret skatītāju un pats nostājas iesānis, lai neaizsegtu zirgu. Šādi nostādīta zirga kreisās un labās puses kājas var atrasties blakus. Pareizu priekšstatu par kāju izlikšanas veidu un kāju stāvotni iegūst, zirgu apskatot taisnvirziena kustībā, zirgu vedot gar skatītāju, prom no skatītāja un pret viņu. Apskati uzsākot, vispirms jāiegūst vispārējs priekšstats par zirga temperamentu, kondīciju, konstitūcijas tipu un citām vispārējām pazīmēm. Vispārējo priekšstatu salīdzina ar lietošanas virzienam, šķirnei, dzimumam un vecumam raksturīgām īpašībām. Tālāk apskates un vērtējuma gaitā uzsākams eksterjera daļu detalizēts apraksts un vērtējums.

Praksē pieņemts eksterjera daļu detalizētu apskati un novērtējumu izdarīt noteiktā pakāpenībā. Sāniskatē apskati uzsāk no galvas, tad turpina ar kaklu, skaustu un pleciem, muguru un jostasvietu, krustu daļu, krūškurvi, vēderu un nobeidz ar kājām. Apskatē no priekšas novērtē tās plecu, krūšu un priekškāju izvietojuma īpatnības, kas sāniskatē nav redzamas. No pakālpuses apskata krustu un gūžu formu, platumu un pakājkāju stāvotni. Apskates gaitā konstatētās eksterjera daļu īpatnības jāsalīdzina ar šķirnei raksturīgo eksterjera uzbūvi. Daļas novērtējot, ekspertam jāizlemj, vai konstatētās īpatnības ir vēlamas, pieļaujamas vai nevēlamas un atbilstoši slēdzienam jāizdara eksterjera daļas novērtējums. Zirgu ķermeņa daļu apzīmējumi, kas izmantoti eksterjera apraksta terminoloģijā, parādīti attēlā.

Zirga dažu ķermeņa daļu apzīmējumi:

1 - pierē, 2 - ganaši, 3 - pakausis, 4 - kakls, 5 - skausts, 6 - mugura, 7 - jostasvieta, 8 - krusti, 9 - plecs, 10 - krūtis, 11 - vēders, 12 - zarnkaula apvidus, 13 - gūža, 14 - sēžas paugura apvidus, 15 - elkonis, 16 - apakšplecs, 17 - karpālā locītava, 18 - pēdvidus, 19 - ciska, 20 - apakšciska, 21 - tarsālā locītava, 22 - vēzīši

○ Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa raksturojums.

Latvijas zirgu šķirnei raksturīgās apmatojuma krāsas ir dūkana, bēra, ruda. Zirgi pēc temperamenta ir nosvērti, labdabīgi, paklausīgi. Pēc darbaspējām ir spēcīgi, izturīgi, ar labu rikšu un soļu gaitu. Braucamā tipa zirgi ir universāli – tos var izmantot gan aizjūgā, gan jātnieku sportā un tūrismā. Zirgi ir lieli, ar pagarinātu korpusu, spēcīgu un apjomīgu muskulatūru, izturīgu skeletu. Galva proporcionāla, ar taisnu profilu; kakls plats, vidēji garš, taisns vai nedaudz izliekts; skausts labi veidots; mugura un jostasvieta vidēji gara vai pagara, nereti ar vieglu ieliekumu; krusti gari, plati, normāla slīpuma; krūšu kurvis plats un dziļš; kājas spēcīgas, ar labām locītavām un vidēja lieluma, pietiekami izturīgiem nagiem. Biežāk sastopamie eksterjera trūkumi: pamāksta mugura, kāju stāvotnes vai pirkstu novirzes no normālās. Tipa saglabāšanā, izlasot vaislā izmantojamus dzīvniekus, liela vērtība jāpiegriež minēto eksterjera trūkumu novēršanai.

Latvijas šķirnes braucamā tipa zirgu eksterjera apraksts jeb standarts

<i>Galva:</i>	Labi veidota, proporcionāla ar relatīvi platu pieres daļu, platiem ganašiem un ar vidēji garu pakauša daļu. Nevēlami: rupjums un pārsmalcinātība. Līka, auna, līdakas galva.
<i>Kakls:</i>	Vidēji garš, ar slaidu un spēcīgu kakla muskulatūru, kas saistoties ar priekškājām sekmē zirga gaitu kvalitāti. Vēlams vidējs kakla pieslēgums. Nevēlami: brieža kakls, īss kakls, zems kakla stāvoklis.
<i>Ķermeņa uzbūve:</i>	Harmoniska, spēcīga konstitūcija ar izteiktām locītavām. Nevēlami: garkājaina, paīsa, pārbūvēta, rupja. Pārāk sausa un irdena konstitūcija.
<i>Skausts</i>	Augsts, garš, ovāli veidots ar labu muskulatūru un saistaudu saslēgumu,

	skaidri izteikts. Nevēlami: īss, zems, ass
<u>Mugura:</u>	Stipra, taisna, vidēji plata un vidēji gara mugura, spēcīgi muskuļota, priekšpusē saistīta ar vidēji garu skaustu, aizmugurē – ar vidēju jostas vietu. Nevēlami: gara, ieliekta, izliekta, nepietiekoši muskuļota
<u>Jostasvieta:</u>	Vidēji gara, plata, labi muskuļota Nevēlami: ieliekta, izliekta
<u>Krusti:</u>	Gari, plati, vidēji slīpi, dziļi, labi muskuļoti, ovāli. Nevēlami: jumtveida, šķelti
<u>Aste:</u>	Nevēlami: astes novirze uz vienu pusi
<u>Krūtis:</u>	Garas, platas, dziļas; garas, apaļas ribas, ar samērā garu krūšu kaulu. Spēcīgi muskuļots un līdzens plecu joslas un krūšukurvja saslēgums. Nevēlami: īsas, šauras, seklas, iežņaugtas krūtis, plakanas ribas
<u>Lāpstiņa:</u>	Gara, plata, slīpa, labi muskuļota Nevēlami: šaura, īsa, stāva, vāji muskuļota
<u>Plecs:</u>	Vidēji garš, labi muskuļots Nevēlami: īss, vāji apmuskuļots
<u>Priekškājas:</u>	Plati, labi muskuļoti, gari apakšpleci. Platas, sausas, labi attīstītas karpālās locītavas, izteiktas stiegras; plats, sauss pēdvidus; vidēji gari, normāla slīpuma vēziši. Stāvotne normāla. Nevēlami: īsi, vāji muskuļoti apakšpleci, izliektas vai ieliektas karpālās locītavas. Iežmauga pēdvidū. Īsi, gari, mīksti vēziši. Šaura vai plata kāju stāvotne. Garas rupjas spalvas kāju skarās
<u>Pakaļkājas:</u>	Spēcīgi muskuļotas ciskas un apakšciskas; attīstītas lecamās locītavas. Relatīvi plats pēdvidus ar labi izteiktām stiegrām. Vidēji gari, normāla slīpuma vēziši. Stāvotne normāla, tuvu paralēlai. Nevēlami: vāji muskuļotas ciskas un apakšciskas. Īsi, gari, mīksti vēziši. Šaura vai plata kāju stāvotne. Garas rupjas spalvas kāju skarās
<u>Nagi:</u>	Stipri, pareizi veidoti, ar samērīgi veidotu papēža daļu; ar taisnu pirksta asi. Nevēlami: stāvi, lēzeni, deformēti nagi. Plaisains, irdens naga rags.

○ Latvijas zirgu šķirnes sporta tipa raksturojums.

Latvijas zirgu šķirnes sporta tipa īpatņi, kuros šķirnei vēsturiski veidojoties, ir Angļu pilnasiņu un Traķēnes zirgu asinis, kā arī tuvu radniecīgi ar izcilākajām sporta zirgu šķirnēm – Hanoveras, Oldenburgas, Holšteinas, ir nosvērti un enerģiskā temperamenta dēļ ir labi piemēroti sportam. Līdz ar jāšanas sporta strauju attīstību Eiropā un arī Latvijā, šobrīd notiek dažādu zirgu šķirņu strauja transformācija par augstas klases sporta zirgu šķirnēm. Latvijas zirgu šķirnes sporta tipa izkopšanai plaši izmanto dažādu, Eiropas siltasiņu sporta zirgu šķirņu (Dāņu, Vestfāles Zviedru siltasiņu, KWPN u.c.) pārstāvjus. Mērķtiecīgi veidojot selekcijas darbu var panākt strauju sporta tipa zirgu īpašību uzlabošanos un diferenciāciju.

Latvijas zirgu šķirnei raksturīgās apmatojuma krāsas ir: dūkana, bēra, ruda. Selekcijā neizmanto zirgus ar dārku apmatojuma krāsu, jo tā šķirnei nav raksturīga.

Eksterjers dod iespēju spriest par zirga piemērotību noteiktam darbam, par zirga darba spējām un izturību. Tipisks Latvijas zirgu šķirnes sporta tipa zirgs ir pietiekami liela auguma (vēlams skausta augstums no 1,64 m), ar izteiktu ķermeņa virsējo līniju, pareizu kāju stāvotni, stipriem, pareizi veidotiem nagiem. Zirga gaitai jābūt drošai, vieglai, enerģiskai, piemērotai klasiskajiem sporta veidiem (konkūrs, iejāde). Gan šķirnes ērzelim, gan ķēvei jābūt tipiskiem sava dzimuma pārstāvjiem.

Latvijas zirgu šķirnes sporta tipa zirgu eksterjera raksturojums jeb standarts.

<i>Galva:</i>	Labi veidota, sausa un proporcionāla ar relatīvi platu pieres daļu, vēlamas izteiksmīgas acis, plati ganaši, galvas piestiprinājums kaklam ar garu pakauša daļu. Nevēlami: rupjums un pārsmalcinātība.
<i>Kakls:</i>	garš, ar slaidu un spēcīgu kakla muskulatūru, kas saistoties ar priekškājām sekmē zirga gaitu kvalitāti. Vēlams augsts kakla pieslēgums ar pakāpenisku pāreju krūšu daļā. Nevēlami: brieža kakls, īss kakls, zems kakla stāvoklis.
<i>Ķermeņa uzbūve:</i>	harmoniska, sausa konstitūcija ar izteiktām locītavām. Nevēlami: garkājaina, paīsa, izstiepta, pārbūvēta, rupja
<i>Skausts</i>	Augsts, garš ar labu muskulatūru un saistaudu saslēgumu, skaidri izteikts. Nevēlami: īss, zems.
<i>Mugura:</i>	taisna, vidēji gara, spēcīgi muskuļota, priekšpusē saistīta ar garu skaustu, aizmugurē – ar īsu jostas vietu. Nevēlami: gara, ieliekta, izliekta
<i>Jostasvieta:</i>	vidēji gara, plata, labi muskuļota Nevēlami: ieliekta, izliekta
<i>Krusti:</i>	gari, plati, vidēji slīpi, labi muskuļoti, ovāli. Nevēlami: jumtveida, šķelti
<i>Aste:</i>	Nevēlami: astes novirze uz vienu pusi
<i>Krūtis:</i>	<i>garas, vidēji platas, dziļas; garas, vidēji izliektas ribas</i> Nevēlami: īsas, šauras, seklas krūtis
<i>Lāpstina:</i>	gara, plata, slīpa, labi muskuļota Nevēlami: šaura, īsa, stāva, vāji muskuļota
<i>Plecs:</i>	vidēji garš, labi muskuļots Nevēlami: īss, vāji apmuskuļots
<i>Priekškājas:</i>	plati, labi muskuļoti, gari apakšpleci. Platas, sausas, labi attīstītas karpālās locītavas, izteiktas stiegras; plats, sauss pēdvidus; vidēji gari, slīpi vēzīši. Stāvotne normāla, tuvu paralēlai Nevēlami: īsi, vāji muskuļoti apakšpleci, izliektas vai ieliektas karpālās locītavas. Iežmauga pēdvidū. Īsi, gari, mīksti vēzīši. Šaura vai plata kāju stāvotne.
<i>Pakaļkājas:</i>	labi muskuļotas ciskas un apakšciskas; attīstītas lecamās locītavas. Relatīvi plats pēdvidus ar labi izteiktām stiegrām. Vidēji gari, slīpi vēzīši. Stāvotne normāla, tuvu paralēlai. Nevēlami: vāji muskuļotas ciskas un apakšciskas. Īsi, gari, mīksti vēzīši. Šaura vai plata kāju stāvotne.
<i>Nagi:</i>	stipri, pareizi veidoti, ar samērīgi veidotu papēža daļu; ar taisnu pirksta asi. Nevēlami: stāvi, lēzeni, deformēti nagi. Plaisains, irdens naga rags.

○ Darba spēju vērtēšana – braucamais tips

Darba spēju rādītāji, kurus vērtē:

1. **Brīvās kustības soļos** – tai jābūt sinhronai, četraktu kustībā, izteikti plašai, enerģiskai, līdzsvarotai, elastīgai;
2. **Brīvās kustības rikšos** – tai jābūt divtaktu kustībā, enerģiskai, plašai, līdzsvarotai, ar labu pakaļkāju saliekšanos un ar izteiktu smaguma centra virzību uz priekšu, izteiktu muguras un ekstremitāšu muskulatūras darbību, ar priekškāju virzību augšup un ar izteiktu pleca brīvību;
3. **Brīvās kustības lēkšos** – tai jābūt izteikti trīstaktu kustībā, enerģiskai, elastīgai, plašai, līdzsvarotai. Katrs lēkšu temps veidojas, pakaļkājām enerģiski atsperoties zem ķermeņa smaguma centra. Soļu un rikšu gaitas jāuzrāda ejot arī pavadā.
4. **vadāmību grožos** soļu, rikšu gaitā vērtē no 24 mēnešu vecuma, no 36 mēnešu vecuma vērtē zirga **vadāmību aizjūgā** soļu, rikšu gaitā. Vērtē zirga vadāmību (zirgam demonstrējot apstāšanos no soļu gaitas, pagriezienu (voltage), gaitu pāreju elementus).

○ Darbaspēju novērtēšana – sporta tips

Darba spēju rādītāji, kurus vērtē:

1. **Brīvās kustības soļos** – tai jābūt sinhronai, četraktu kustībā, izteikti plašai, enerģiskai, līdzsvarotai, elastīgai;
2. **Brīvās kustības rikšos** – tai jābūt divtaktu kustībā, enerģiskai, plašai, līdzsvarotai, ar labu pakaļkāju saliekšanos un ar izteiktu smaguma centra virzību uz priekšu, izteiktu muguras un ekstremitāšu muskulatūras darbību, ar priekškāju virzību augšup un ar izteiktu pleca brīvību;
3. **Brīvās kustības lēkšos** – tai jābūt izteikti trīstaktu kustībā, enerģiskai, elastīgai, plašai, līdzsvarotai. Katrs lēkšu temps veidojas, pakaļkājām enerģiski atsperoties zem ķermeņa smaguma centra;
4. **Brīvā lēciena tehnika** – lēcienam jābūt veiklam, spēcīgam, pārliecinošam, atbrīvotam. Izteikta zirga koncentrēšanās, veikls atspēriens un ātra locītavu saliekšanās (vēlama iespējami horizontālāka apakšpleca saliekšanās virs šķēršļa), velveta un izteikti uz augšu un uz priekšu izliekta mugura brīvai pakaļkāju darbībai. Nevēlams ir nekonkrēts vai nenoslēgts lēciens ar nokarenām kājām, augsti paceltu galvu, kas saistīts ar stīvu vai atspiestu muguru, kad pazūd kustības līganums un ritms lēkšos.

Soļu un rikšu gaitas jāuzrāda ejot pavadā, kā arī brīvā kustībā, lēkšu gaita un lēciena tehnika vērtējama, zirgam virzoties brīvā kustībā. Nevēlamas īsas, līdzenas, neelastīgas, ar plecu cieši saistītas kustības un kustības ar sasprindzinātu muguru, kā arī smagas, uz priekšdaļu krītošas vai neritmiskas kustības.

Špikeris 1

Špikeris 2

Nozares attīstība un sasniegtie rezultāti pēdējos piecos gados.

Lai gan zirgu audzētāji visbiežāk ir savas nozares entuziasti, jebkura saimniekošana tomēr ir bizness un šobrīd zirgkopībā tam ir vairāki veidi. Pamatā saglabājusies zirgu audzēšana realizācijai gan Latvijas, gan ārvalstu tirgū. Otrs veids ir zirgu turēšana un realizācija, kas izpaužas kā jaunzirgu iepirkšana no audzētājiem, kas laika gaitā profesionālu treneru un jātnieku darba rezultātā tirgū tiek piedāvāts jau kā sporta zirgs. Ļoti veiksmīgs biznesa veids iepriekšējos gados bija privāto zirgu uzturēšana jeb pansija – aktīvi attīstījās lielo pilsētu tuvumā ar labu infrastruktūru, zirgu turēšanas un treniņu apstākļiem. Paralēli šajā vidē attīstās arī jātnieku sporta klubi, tiek piedāvāti profesionālu treneru pakalpojumi. Vēl ir zirgu nomas/izjāžu vietas kā lauku tūrisma sastāvdaļa, kur tiek piedāvāts atpūsties un baudīt dabu zirga mugurā.

Patlaban iekšējais tirgus ir ļoti šaurs, jo pieprasījums pēc abu tipu zirgiem nav liels, tādēļ darījumi ar pietiekamu ienesīguma līmeni Latvijas iekšējā tirgū ir maz un pagaidām nevar kalpot par nozares attīstības ekonomisko pamatu. Ņemot vērā pieprasījumu ārvalstu tirgū, galvenokārt saimniecībās tiek audzēti sporta tipa zirgi eksportam, un tas ir zirgaudzētāju peļņas avots.

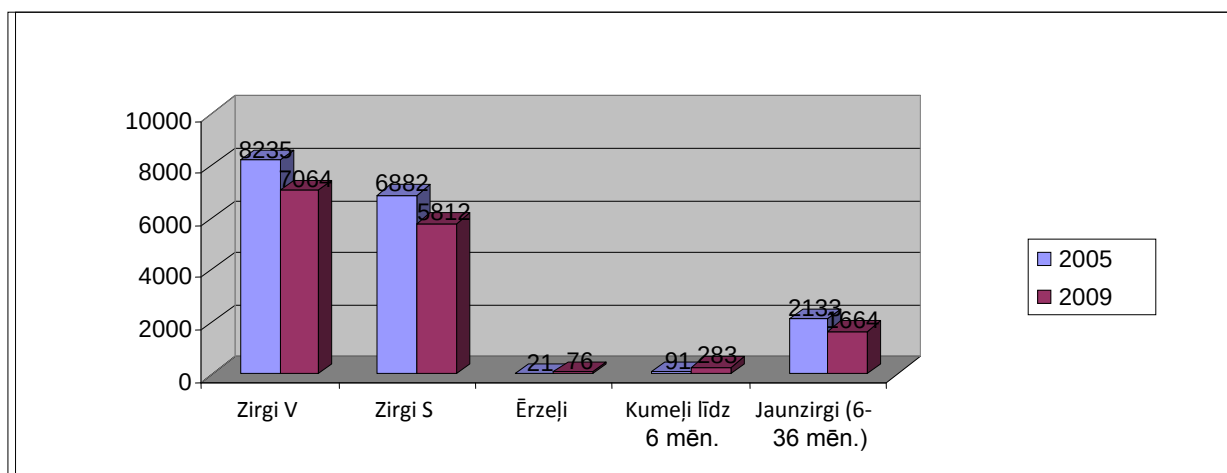
Valstī atdzimst Latgales rikšotāji - tiek organizētas sacensības, 2007.gadā sagatavota un ieviesta dzīvē zirgu grupas “Latgales rikšotājs” izkopšanas programma.

Veidojas poniju klubi, kas ļoti nepieciešami bērnu jāšanas apmācībā, tapusi arī ciltsdarba programma ponijiem.

Zirgu ganāmpulku lieluma statistika pa gadiem.

<i>Zirgu skaits/ Gads</i>	<i>1-5 zirgi</i>	<i>6-10</i>	<i>11-20</i>	<i>21-50</i>	<i>51-100</i>	<i>101-300</i>	<i>310-500</i>
2005	9517	90	66	38	11	3	2
2009	6447	122	82	62	10	3	1

Zirgu skaits pa vecuma grupām un dzimumiem

Nozares attīstību kavējošie faktori:

- Pašreizējā zirgaudzētāju struktūra nesekmē ilgtermiņa ražošanas attīstību. Kopējais ganāmpulks sadrumstalots;
- Zirgaudzētājiem nepieciešama profesionālā un ekonomiskā izglītības līmeņa paaugstināšana;
- Grūti pieejami finansu resursi;
- Lielas veterinārās izmaksas.

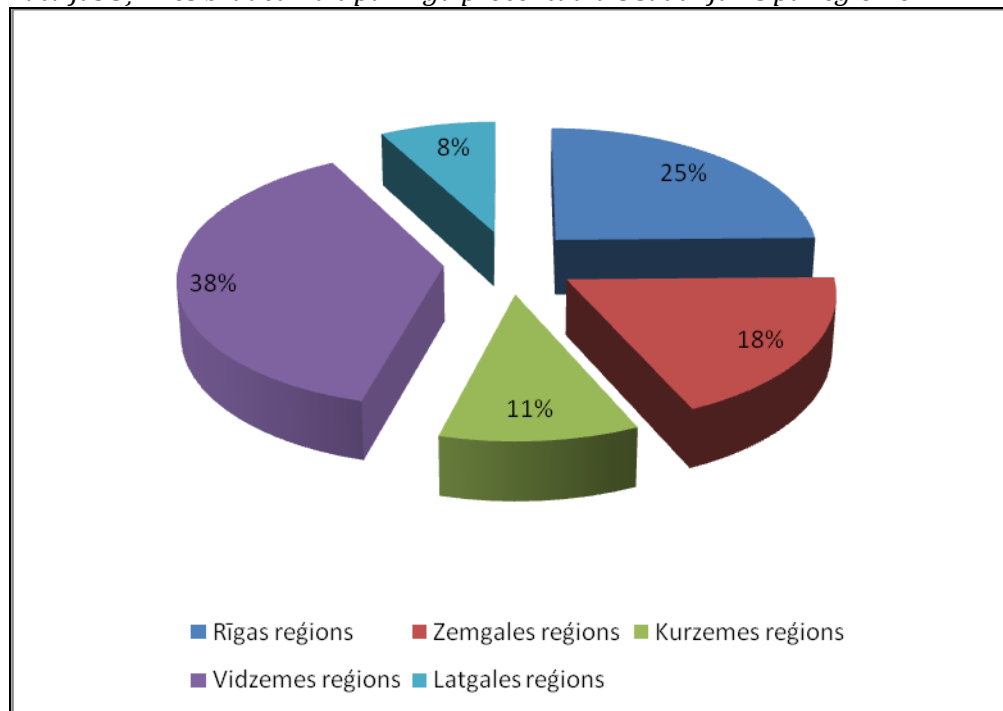
Sasniegumi ciltsdarbā.

Apzināts, uzturēts un atjaunots Latvijas šķirnes braucamais tips jeb ģenētiskie resursi.

Izsniegti atzinumi ģenētiskajiem resursiem atbilstošajiem zirgiem 2004 - 2009.g.(LŠZAA dati)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ērzeļi	22	29	27	22	28	27
Ķēves	129	169	184	140	117	132

Latvijas šķirnes braucamā tipa zirgu procentuālais sadalījums pa reģioniem.

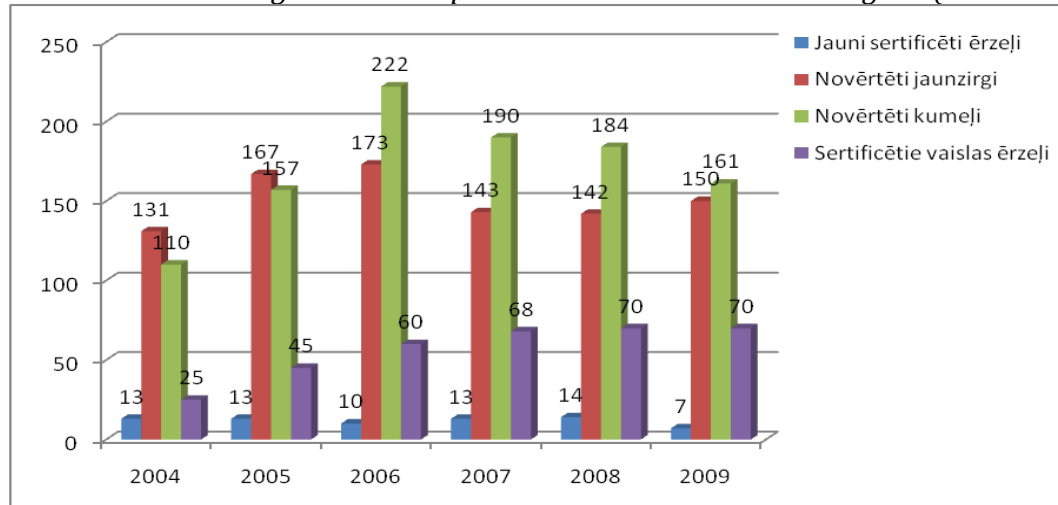
Latvijas zirgu šķirne iekļauta starptautiskajā apritē, 2008.gadā iestājoties Pasaules sporta zirgu audzēšanas federācijā jeb WBFSH (www.wbfs.com). Tas dod iespēju popularizēt Latvijas zirgu audzētāju sasniegumus pasaules mērogā.

Uzsākta centralizēta zirgu vērtēšana, kas ļauj iegūt objektīvus datus par vaislas zirgu ciltsvērtību, kā arī ļauj plašākai publikai aplūkot konkrēto ērzeļu pēcnācējus, veikt salīdzināšanu ar savu darbu.

Izstrādātas un ieviestas dzīvē papildus divas šķirnes izkopšanas programmas: zirgu grupas „Latgales rikšotājs” izkopšanas programma un Latvijas sporta poniju populācijas izkopšanas programma.

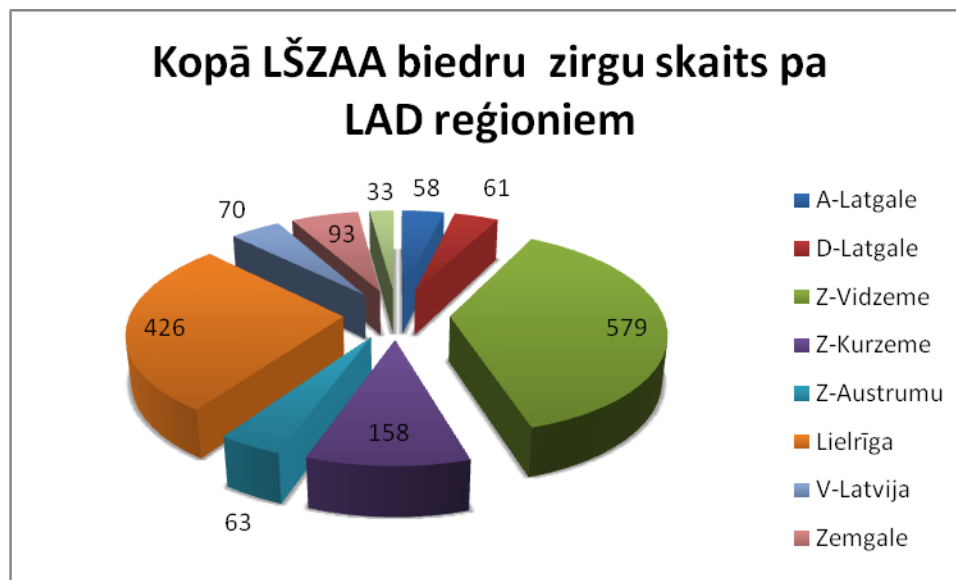
Katru gadu pārraudzības saimniecībās tiek veikta zirgu vērtēšana atbilstoši ciltsdarba programmu prasībām.

Zirgaudzēšanas pārraudzības dati 2004.- 2009.gads (LŠZAA dati)

2009.gadā LŠZAA speciālistu grupa izstrādāja Latvijas zirgu šķirnes sporta un braucamā tipa ciltsdarba programmu 2010. – 2015.gadam un jaunu zirgu vērtēšanas instrukciju.

Regulāri tiek organizēti biedru un sertificēto personu kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumi.

TOP 20 ērzeļi pēc pašu un pēcnācēju vērtējumiem.

TOP 20 pēc ērzeļu eksterjera vērtējumiem

TOP 20 pēc ērzeļu darbaspēju vērtējumiem

<i>Nr.</i>	<i>Ērzeļa vārds</i>	<i>Ekst. Balles</i>	<i>Nr.</i>	<i>Ērzeļa vārds</i>	<i>DS Balles</i>
1	Lenors	61	1	Altei – Radim	34
2	Abats	58	2	Aromāts	34
3	Rondo	58	3	Disputs	33.5
4	Disputs	56.5	4	Fazāns	33.5
5	Liberty Lover	56	5	Daions	33
6	Acobat III	55.5	6	Dimants Dante	33
7	Lanselots	55.5	7	Lenors	33
8	Altei – Radim	55	8	Liberty Lover	33
9	Delfins	55	9	Regiuss	32.1
10	Dopings	55	10	Ado	32
11	Friscati	55	11	Friscati	32
12	Puaro	55	12	Liedags	32
13	Sulainis	55	13	Gastons	31.5
14	Milords	55	14	Prado	31.2
15	Gaučo	54.8	15	Kolibri	31
16	Alfanss	54.2	16	Lanselots	30.5
17	Daions	54	17	Rendijs	30.2
18	Emir	54	18	Autors	30
19	Kolibri	54	19	Lider Boy	30
20	Lamanšs	54	20	Lords	30

Ērzeļu TOPs pēc pēcnācēju jaunzirgu kopējiem vērtējumiem (32 un <).

<i>Nr.</i>	<i>Ērzeļa vārds</i>	<i>Vērtēto jaunzirgu skaits</i>	<i>Vidējais vērtējums</i>
1	Aromāts	16	33
2	Lobby-B	15	34
3	Bastejs	11	33.7
4	Rektors	6	33
5	Antonio	5	32.8
6	Donnerbube II	3	33.3
7	Liberato H	3	32
8	Daions	2	34.5
9	Irasir	1	35
10	Le Champ	1	35
11	Kalderon	1	35
12	Poju	1	32
13	Land-Lover	1	32

Izvērtējot darbaspēju vērtējumus pa rādītājiem, viskvalitatīvākās soļu gaitas ir devuši Lobby-B, Donnerbube II, Bastejs, Aviators, Daions, Liedags, Aromāts, Calliano, Langold. Vislabākās rikšu gaitas pēcnācējiem nodod Rektors, Lobby-B, Aromāts, Bastejs, Kalderons. Augstāk vērtētās lēkšu gaitas ir devuši Lobby-B, Aromāts, Rektors, Donnerbube II, Liedags, Antonio. Lēciena tehnika visaugstāk novērtēta Lobby-B un Irasir pēcnācējiem, kā arī Aromāta, Land Lovera, Kopernika un Basteja pēcnācējiem.

Šie dati ir apkopoti no LŠZAA 2004. – 2010.gada jaunzirgu vērtējumu datiem, un tie ir arī atkarīgi no vērtētāju objektivitātes un vērtēšanas apstākļiem, ja tas nav noticis centralizēti un vienādos apstākļos.

Audzēšanas stratēģija jeb kādus zirgus izvēlēties vaislai?

No zirga cilvēks gaida daudz – lai tas būtu ar augstām darbaspējām, labi izskatītos un būtu ar patīkamu raksturu. Bet vaislas dzīvniekam ar skaistumu, eleganci un labām darbaspējām vien nepietiek, tam ir jābūt arī attīstītam, ar pareizu ķermeņa uzbūvi, bez iedzimstošām slimībām, ar stabili psihi un labdabīgu raksturu. Tātad ne katrs skaistais un elegantais sporta zirgs ir piemērots vaislai

Zirgu audzēšana ir dārgs ilgtermiņa pasākums, tāpēc svarīgi ir apsvērt visus argumentus, pirms sākt to darīt, lai tas nekļūtu nerentabls. Jābūt skaidri nodefinētam mērķim – ko jūs vēlaties audzēt, kādai disciplīnai, cik varēs investēt audzēšanas procesā.

Pirmkārt, vaislai ir jāatstāj saimniecības labākie novērtētie dzīvnieki. Bieži Lavijā vērojama negatīva tendence vaislai izmantot tos zirgus, kas neder sportam vai tirgum. Tas attiecas gan uz ērzeļiem, gan ķēvēm.

Otrkārt, vaislas dzīvniekiem vajadzētu būt bez vai ar minimālām eksterjera kļūdām, jo tās bieži vien ir iedzimstošas.

Treškārt, - augstas darba spējas ir zirga galvenā vērtība, tāpēc vaislas kodolam jābūt rūpīgi pārbaudītam. No ērzeļiem un ķēvēm, kas paši neuzrāda vajadzīgās darbaspējas, nevar gaidīt, ka viņi tās iedzemdēs pēcnācējos.

Neizmantojiet vaislā nesertificētus vaisliniekus, un arī no sertificētajiem rūpīgi izvēlieties labākos, ar pietiekoši augstu labdabību, izvērtējot viņu jau esošos pēcnācējus. Turklāt uzmanība jāpievērš izcelsmei, jo bieži vien vaislas dzīvnieki ar neviendabīgu, dažādu šķirņu asinību var dot neprognozējamu rezultātu.

Labas, harmoniski veidotas braucamā tipa ķēves, pārojot ar Vācijas siltasiņu, Tīrasiņu jājamās, Traķēnas šķirnes ērzeļiem vienmēr būs noderīgas jājamzirgu iegūšanai sporta un eksporta vajadzībām. Tās noder arī sporta tipa pavairošanai, nododot saviem pēcnācējiem savas vērtīgās īpašības – paklausību, izturību, pienīgumu un teicamās barības izmantošanas spējas.

Par ķēvju iekļaušanu vaislas sastāvā izšķiras zirga īpašnieks. Ķēves, kuras sasniegušas saimniecisko vaislas gatavību, iekļauj vaislas sastāvā, ja viņas atbilst vaislas ķēvēm noteiktajām kvalitātes prasībām, kas noteikas šķirnes ciltsdarba programmā.

Lai kādas šķirnes vai tipa būtu ērzelis, tam noteikti jābūt ar labu eksterjeru un augstām darbaspējām, kā arī izcili izcelsmi.

Sena patiesība, ka tikai labs ar labu dos labu rezultātu un labs ne tik labu uzlabos. Ja vēlaties atrast ērzeli, kas pēcnācējos labos mātes uzbūves nepilnības, tad tas nevienmēr var tā sanākt. Nekad nedrīkst kļūdu mēģināt labot ar kļūdu. Piemēram, - ķēvei ir gara izliekta josta, tad nevajag censties atrast ērzeli ar ieliektu jostu. Diemžēl kumeļš var manot abu vecāku nepilnības.

Daži ērzeļi spēcīgi pēcnācējus “dod sevī”. Šai parādībai ir speciāls nosaukums – prepotents ērzelis. Tiem piemīt spēja iedzimstošas īpašības nodot pēcnācējiem lielākā mērā nekā ķēvei, t.i., piemīt lielāks ģenētiskais spēks nekā vairumam populācijas īpatņi.

Izvēloties augstvērtīgu ērzeli ar pārbaudītiem pēcnācējiem, rodas zināma pārliecība par iegūstamo rezultātu – vērtīgi un pieprasīti kumeļi. Taču nevajag baidīties izmantot arī jaunus ērzeļus, ja jūs apmierina viņa paša eksterjers un darbaspējas. Iespējams pēc vairākiem gadiem tieši šī ērzeļa bērni būs ļoti pieprasīti tirgū.

Nevajadzētu izvēlēties ērzeli tikai tāpēc, ka tas vizuāli skaisti izskatās vai labi nostartējis dažās sacensībās. Iespējams, ka šos talantus viņš nenodod saviem pēcnācējiem.

Ja izvēle ir sašaurinājusies jau uz dažiem ērzeļiem, rodiet iespēju tos aplūkot klātienē vai video, apskatiet arī viņa pēcnācējus, to vērtējumus. Noskaidrojiet arī ērzeļa auglību – cik ķēves no kopējām lecinātām ir palikušas grūsnas. Svarīgi ir uzzināt vai ērzeli nepiemīt kādas iedzimstošas slimības.

Pievērsiet uzmanību arī ērzeļa labdabīgumam un psihi stabilitātei. Nav jēgas no izcilām darbaspējām un skaistuma, ja ar kumeļu nevarēsiet ne normāli paši strādāt, ne arī to veiksmīgi kādam pārdot. Psihiski nenosvērts dzīvnieks ir potenciāli bīstams sev un cilvēkam, un ir tikai normāli, ja tāds vaislas darbībai netiktu pielaists.

Noskaidrojiet lecināšanas maksu – vai tā būs piemērota gan jūsu makam, gan ķēves kvalitātei. Normāla prakse ir pie lecināšanas maksāt „servisa maksu” 20 % no kopējās summas un atlikošos 80 % pēc ķēves grūsnības pārbaudes un apstiprināšanas. Noslēdziet pakalpojumu līgumus, lai izvairītos no domstarpībām.

Ņemiet vērā, ka investīcijas turpinās arī pēc ķēves aplecināšanas – nodrošinot turēšanas apstākļus, pilnvērtīgu barību un piedevas gan ķēves grūsnības laikā, gan jaunzirga periodā.

Vienmēr jāatceras, ka labu zirgu var pārdot par labu naudu, bet izaudzēšana maksā vienādi gan sliktam, gan labam zirgam. Audzēšanas darbā centieties izmantot „top” ērzeļus uz pārbaudītām, vērtīgām ķēvēm.

Izmantojot interneta resursus, sagatavoja Aija Luse.

Lejādes zirgs

Iejādes zirgam ir jāspēj ritmiski un ar impulsu visās trijās gaitās demonstrēt sakopojumu un spēku, izpildot iejādes shēmā paredzētos elementus. Zirga kustībām jābūt kadencētām un ar pacēlumu, vienlaikus demonstrējot pakļāvību un elastīgumu. Zirgam ar pareizu eksterjeru ir lielākas iespējas parādīt dabiski līdzsvarotas un pareizas gaitas.

Vispārējais iespaids

Vispārīgi iejādes zirgam jābūt simetriski veidotam un ar labu līdzsvaru. Tā ķermenim jābūt proporcionālam visā garumā, kā arī attiecībā uz muguras un kāju garumu. Iejādes zirgam ir jābūt apveltītam ar spēcīgu pakaļpusi jeb t.s. „dzinēju”, kas nodrošina pietiekamu impulsu un aktivitāti.

Iejādes zirga eksterjeram būtu jābūt vērstam augšup, tas nozīmē: skaustam jābūt augstākam par krustiem. Tas palīdz zirgam sakopojumā, ļaujot tam pārnest un uzturēt svaru uz pakaļkājām. Par to norāda līnija, kas novelkama no zirga kakla pamatnes platākā punkta līdz lumbosakrālajai locītavai. Līnijai, kas novilkta starp šiem diviem punktiem, ir jābūt nedaudz vērstai augšup. Lejupejoša līnija norāda uz to, ka zirgam būs grūti atbrīvot priekšpusi. Taču pārlietu augšup vērstiem zirgiem ir risks pārslogot pakaļējo ekstremitāšu locītavas. Priekšpuses atvieglošana un pacelšana ir biomehāniskas dabas prasme, kuras procesā zirgs pārnēs savu smaguma centru un svaru no priekškājām uz pakaļkājām. Tas ļauj priekškājām savukārt kustēties ar lielāku atbrīvotību. Zirgs paceļ augstāk galvu un kaklu, kā arī visu krūšu kurvi, saloka lecamās locītavas un pēdā, nolaižot zemāk krustus, pārnēs smaguma centru uz aizmuguri tik daudz, lai atbrīvotu priekškājas.

Kakls un mugura

Pastāv dažādi uzskati attiecībā uz iejādes zirgam vēlamu kakla un muguras garumu. Pieņemot, ka kakls ir vidēja garuma, tam jābūt labi novietotam uz pleca pamatnes, t.i. – sadalot pleca līniju divās daļās, tam jāatrodas uz augšējās puses. Kakla apakšējai līnijai jābūt īsākai nekā augšējai, tas palīdz zirgam uzņemt pareizu kontaktu un izstiept kaklu uz priekšu un leju. Augstas klases iejādes zirgiem biežāk novērots salīdzinoši īsāks kakls nekā konkūra zirgiem.

Galvas un kakla novietojums ietekmē muguras kustības, īpaši soļos. Kakls, kas novietots augstā pozīcijā, ietekmē soļa garumu un kvalitāti. Tas norāda, ka pareizi novietots kakls var palīdzēt zirgam parādīt maksimāli labāko soli. Zirga mugurai jābūt proporcionālā garumā pret pārējo ķermeni. Ja mugura ir pārāk īsa, var rasties grūtības ar seglu novietošanu. Ja savukārt mugura ir pārāk gara, zirgam ir grūtāk pārnēs smaguma centru uz pakaļkājām un jātnieka svars atrodas uz muguras vājākā posma, kas var izraisīt muguras sāpes un traumas. Iejādes zirga skaustam jābūt augstam un izteiktam. Skausts palīdz pacelt muguru, lai zirgs varētu nest jātnieku, kā arī palīdz pareizi novietot seglus tā, lai jātnieks sēdētu tuvāk zirga smaguma centram.

Priekškājas

Iejādes zirga priekškājām jābūt taisnām, lai nodrošinātu taisnas un neierobežotas kustības; jebkādas novirzes kā kāju izmešana sāpus, ir nevēlamas. Taču, tā kā iejādes zirgi intensīvāku slodzi nes uz pakaļkājām, nelielas priekškāju eksterjera kļūdas tiem ir vairāk piedodamas, nekā citās disciplīnās. Iejādes zirgam vēlama gara, slīpa lāpstiņa ar platu elkoņa leņķi un augstu pleca locītavas punktu, kas nodrošina svāra atvieglošanu uz priekškājām. Stāva lāpstiņa neļauj zirgam pietiekami pagarināt un paplašināt soli, kā tas tiek prasīts iejādes shēmās. Garš pleca kauls arī pastiprina zirga spēju izvirzīt

elkonī prom no ķermeņa uz priekšu vai sāņus. Ja elkonis ir izvietots tik ļoti tuvu zirga ķermenim, ka kustībā skar krūšu kurvi, tas liek zirgam saīsināt soli atbilstošajā ķermeņa pusē.

Iejādes zirgam jābūt pietiekami gariem un slīpiem vēzīšiem, citādi nav iespējama vēlamā gaitas kadence un pacēlums. Vēzīša leņķim jābūt līdzīgam pleca leņķim, lai samazinātu slodzi uz vēzīti un karpālo locītavu.

Pakaļkājas

Iejādes zirgu pakaļkājām jābūt spēcīgām un veselām, jo tās šajā disciplīnā spēlē lielāko lomu. Pakaļkāju spēja saspiest un atbrīvot enerģiju ir būtisks moments pasāžas un piafē elementu izpildē. Ideālam iejādes zirgam jābūt ar īsu jostasvietu, gariem un viegli slīpiem krustiem. Lumbosakrālajai locītavai jāatrodas pēc iespējas vairāk uz priekšu un virs gūžas kaula izvirzījuma, kas ļauj zirgam bez pārliekas piepūles veikt augstākā līmeņa iejādes elementus. Augšstilba kaulam jābūt garam un slīpam, lai palīdzētu zirgam paplašināt gaitu, izvirzot pakaļkāju tālāk zem zirga ķermeņa. Iejādes zirgiem nereti ir tendence uz taisnākām pakaļkājām, ceļgala locītava ir novietota nedaudz zem zirga vēdera līnijas. Pateicoties taisnākām pakaļkājām, zirgam ir tikai nedaudz jānoslēdz locītavu leņķi, lai kājas izvirzītu zem sava smaguma centra. Iejādes zirgiem arī parasti ir plakanāks gūžas kauls, bet garāks augšstilba kauls, kā arī platāks leņķis starp abiem kauliem.

GRIBALDI (Kostolany - Ibikus), TRAK

Izmantojot informāciju no www.jwequine.com, sagatavoja Sigita Eitcena.

Konkūra zirgs

Teju jebkurš zirgs spēj lekt, bet tikai daži, kas apveltīti ar noteiktām uzbūves īpatnībām, var tikt galā ar maksimālā augstuma maršrutiem. Labākajiem konkūra zirgiem ir nepieciešama spēja akurāti salocīt kājas, kā arī plašs lecienš.

Tāpat kā iejādes zirgiem, arī labiem konkūra zirgiem ir jābūt pareizi izvietotai lumbosakrālajai locītavai tā, lai tā atrastos aptuveni vienā līnijā ar abiem gūžas kauliem. Pretējā gadījumā zirgs nespēs pārnest visu spēku uz priekšu vai augšup un nespēs pietiekami izstiepties virs platiem šķēršļiem. Lumbosakrālajās locītavas novietojums nosaka zirga spējas pacelt un atvieglot priekšpusi un priekškājas. Zirgi, kuriem ir nelabvēlīgs lumbosakrālās locītavas novietojums (aiz līnijas, kas savieno gūžas kaulu augstākos punktus), ir pakļauti lielākam muguras traumai vai mugurkaula skriemeļu pārkalķošanās riskam.

Pakaļkājas

Mērot no gūžas kaula augstākā punkta līdz astes pamatnei un līdz ceļa locītavai, labiem konkūra zirgiem šīs līnijas veido vienādmalu trijstūri, t.i., visi šie attālumi ir praktiski vienādi. Papildus lecamajām locītavām, tieši šis trijstūris ir tā vieta, kuru zirgs aktīvi izmanto pirms atspēršanās. Pretstatā iejādes zirgiem, konkūra zirgi darbojas uz sakopošanas un atlaišanas principa, nevis sakopošanas un uzturēšanas. Jo labāk zirgs spēj sakopot/saspiest attiecīgās locītavas, jo labāks ir atspēriens no zemes.

Konkūra zirgiem ceļa locītavas galviņa ir tālu izvietota no ķermeņa apakšējās līnijas (kastrātiem un ērzeļiem – zem dzimumlocekļa apakšējās līnijas) – tas ir viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmē leciena plašumu. Jo augstāk atrodas ceļa locītava, jo mazāks augstums un/vai platums, ko zirgs spēj pārvarēt. Labiem konkūra zirgiem ir garākas muguras, kas nodrošina plašumu lecienā. Nereti to pakaļkājas/krusti ir novietoti augstāk, salīdzinot ar priekškājām, kas nosaka zirga stumšanās un atspēriena spēku. Ir ļoti būtiski, lai konkūra zirgiem būtu „tīras” lecamās locītavas, jo kopā ar krustu/gūžu rajonu tās veido zirga „motoru”.

Priekškājas

Konkūra zirga priekškājas novērtēt ir nedaudz grūtāk kā pakaļkājas, bet galvenais princips, pēc kā vadīties vērtēšanā, ir funkcionalitāte. Jāpatur prātā, ka zirgs nespēj kustināt nevienu ķermeņa daļu vai kaulu atsevišķi vienu no otra, sākot no lāpstiņas, beidzot ar ceļgalu – viss ir savienots vienā kopējā kustību aparātā. Lai pārvarētu augstākus šķēršļus, zirgam nepieciešams atvirzīt plecus atpakaļ, šajā gadījumā lāpstiņa un priekškājas kustas saistīti. Konkūra zirgiem var būt kā stāvākas, tā slīpākas lāpstiņas, tas netraucē pietiekami pacelt priekškājas. Svarīgi ir, vai, novelkot taisnu līniju no naga pamatnes cauri karpālajam kaulam uz augšu līdz skausta pamatnei (perpendikulāri zemei), ir vērojama tendence, kad kakls un lielākā daļa lāpstiņas atrodas vienā līnijas pusē (galvas virzienā). Tas nosaka zirga spēju atliekt plecus un atvieglot priekškājas.

Konkūra zirgam ir raksturīgs garāks un vieglāks kakls, kas sver mazāk nekā masīvs kakls un tādējādi palīdz papildus atvieglot priekškājas leciena brīdī. Svarīgi ir arī, lai kakls nebūtu novietots pārāk zemu no skausta.

Vērtējot zirgu kopumā, jāatzīmē, ka lieliem, smagnējiem zirgiem parasti ir lēnāka reakcija, tie ilgāk atspējas no zemes nekā vieglākas uzbūves zirgi. Konkūram vislabāk piemēroti vidēja izmēra un miesasbūves zirgi, jo pārāk smalkiem zirgiem nereti trūkst plašuma lecienā.

QUALITY TIME (Quantum-Cantus), KWPN

Izmantojot informāciju no www.jwequine.com, sagatavoja Sigita Eitcena.

Kā prezentēt savu zirgu?

Vērtēšana ir jūsu vienīgā iespēja radīt pirmo iespaidu. Abiem – cilvēkam un zirgam ir jābūt sagatavotiem un organizētiem. Zirgs tiks rādīts ekspertiem, kas to nekad nav redzējuši un atzīme, kas tiks ielikta, sekos zirgam visu tā dzīves laiku.

Kā sagatavoties?

Pirmkārt – zirga sakopšana. Zirga ārējais izskats ir nozīmīga daļa no kopējā iespaida. Zirgs ir jātīra ikdienā, ne tikai pirms izvešanas arēnā, tikai tad tiks sasniegts vēlamais rezultāts. Tīrs un spīdīgs apmatojums, izķemmētas, aplīdzinātas krēpes un aste, apgrieztas skaras kājām (izņemot speciālās šķirnes), tīri nagi, sirmiemi zirgiem noteikti iztīrīti dzeltenie plankumi. Mūsdienās ir pietiekoši daudz palīgīdzekļu, lai nodrošinātu koptu zirga izskatu. Audzētāju organizāciju skatēs parasti ir prasība zirgu rādīt ar sapītām krēpēm, kas rada profesionālu iespaidu, kā arī ļauj pilnīgāk novērtēt zirga ķermeņa uzbūvi.

Otrkārt – hendlera (zirga vedēja) izskats arī ir būtisks faktors. Tam ir jābūt pietiekoši profesionālam un praktiskam. Apģērbs vēlams gaišos toņos, piemēram, balts, bēšs vai haki krāsas krekls, praktiskas un ērtas bikses, piemēram džinsu. Laba izvēle ir arī audzētāju organizācijas polo krekli. Apaviem ir jābūt piemērotiem skriešanai – tās var būt ērtas kedas. Izvedot jaunzirus un ērzelus, rokās vēlams steks, bet galvā aizsargķivere.

Divus gadus un jaunāki zirgi tiek rādīti apaušos, vecāki – vienkāršos iemauktos.

Zirgs vērtētāju priekšā jānostāda sātīgi, 6-7 m attālumā, “atvērtajā pozā”. “Atvērtā poza” nozīmē, ka zirga tālākā priekšējā un pakalējā kājas ir novietotas taisni zem zirga, bet tuvākā priekškāja ir izvirzīta nedaudz uz priekšu, un tuvākā pakalkāja ir novietota nedaudz atpakaļ. Tas ļaus ekspertiem novērtēt visas četras kājas.

Hendleram jāstāv zirgam tieši priekšā, turot katru pavadu savā rokā. Kad vērtētāji pieiet zirgam tuvāk, hendleram ir nedaudz jāatkāpjas, - tā, lai neaizsegtu zirgu, bet joprojām to kontrolētu. Kad eksperti atgriežas savā vietā, tad nostādiet atkal zirgu “atvērtajā pozā”. Ar treniņiem un daudz pacietības var iemācīt zirgu ātri nostāties “atvērtajā pozā”. Tas novērsīs samulsuma un neērtības sajūtu ekspertu komisijas priekšā.

Kad eksperti lūdz pasojot ar zirgu, tad saņemiet pavadas labajā rokā, bet to atlikumu glīti salocītu kreisajā rokā. Soļojiet aktīvi, tā lai zirgs atrastos pie cilvēka pleca.

Kad eksperti lūdz jūs rikšot ar zirgu, tad saņemat pavadas labajā rokā, ar ātru uzmundrinājumu lieciet zirgam sākt rikšot. Jāskrien ir aktīvi, tā lai zirgs nebūtu jāvelk līdzī, bet arī lai tas nesteigtos pa priekšu. Hendleram ir jāskrien tā, lai parādītu zirga labāko potenciālu.

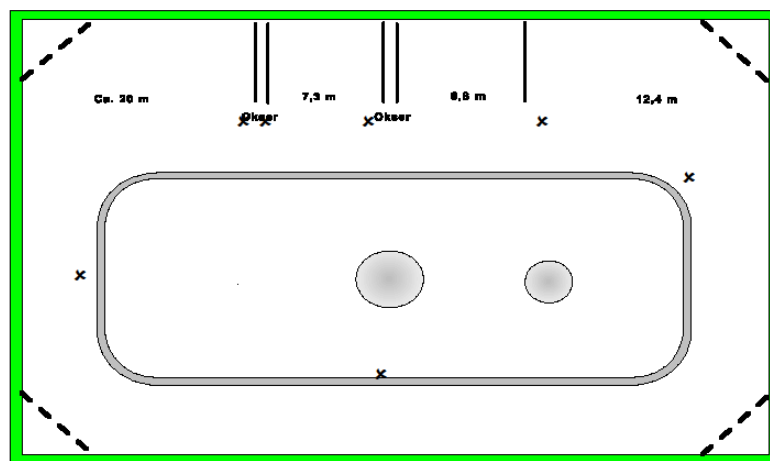
Strādājiet ar savu zirgu mājās, visās 3 gaitās, lai komisijas priekšā to varētu izdarīt nekavējoties un labākajā veidā. Ja ir nepieciešams izmantot steku, tad pēc iespējas mazāk. Labāk sarunājiet palīgu, kas zirgam sekos ar pātagu, tajā pašā pusē, kur hendleris.

Lai eksperti novērtētu zirga gaitu precizitāti, hendlerim zirgs jāved taisnā līnijā prom no komisijas un tad taisnā līnijā atpakaļ. Hendlerim visu laiku jāatrodas zirgam blakus, lai neaizsegtu skatu ekspertiem.

Lai parādītu zirga brīvo lēcienu tehniku, zirgs noteikti ir jāgatavo laicīgi mājās, lai skate nebūtu pirmā reize, kad viņš ierauga šķēršļu koridoru. Ja nav speciāla aploka ar šķēršļu koridoru jeb “špringantera”, tad var viegli uztaisīt improvizēto. Aplokā gar vienu malu uzstādāt koridoru, starp šķēršļu statņiem novelkot krāsaino lentu vai arī no elektriskā gana mietiniem un lentas un iekšā uzstādot šķēršļu sistēmu. Jaunzirgiem šķēršļu augstumu nevajadzētu likt lielāku par 100 cm. Tāpat arī šķēršļi nedrīkst būt jaunzirgu biedējoši, vislabāk pirmo uzstādīt aicinošu šķērslī - “krustiņu”, tad zemu stāvošo šķērslī un kā pēdējo – okseri.

Attālumi un šķēršļu izvietojuma piemērs ir attēlā. Ar krustiņiem apzīmēti zirga “piedzinēju” atrašanās vietas.

Lesspringning

Izmantojot interneta resursus, sagatavoja Aija Luse.

Brīvie lēcieni

Brīvie lēcieni palīdz attīstīt zirgiem lecamās locītavas reakciju, veicina līdzsvaru, uzticēšanos un drosmi attiecībā pret uzstādītajiem uzdevumiem. Līdz ar to zirgiem vēlākās treniņu stadijās ir vieglāk lekt kopā ar jātnieku.

Kā pareizi sastādīt brīvo lēcienu programmu? Vai jāvadās pēc principa – ātrāk, platāk, augstāk? Izrādās, ka nepavisam ne: kas brīvajos lēcienos uzsvaru liek tikai uz ātrumu un nepārtraukti paaugstina augstuma latiņu, uz lieliem panākumiem var necerēt – zirgi tikai piekūst un notrulinās. Mierīgā tempā ar saprātīgiem augstumiem atbilstoši zirga dotībām un kondīcijai, sākot no kavaletti līdz par 115 cm augstumam zirgi parasti lec ar prieku. Brīvajos lēcienos zirgi iemācās pareizi uziet un pārvarēt šķērslī, jo visi lēmumi attiecībā uz lēcienu jāpieņem viņiem pašiem – kad atsperties, kā piezemēties, un ko darīt, ja kaut kas noiet greizi. Tas padara zirgus pieredzējušākus un gudrākus, kā arī stiprina to pašapziņu. Vienlaikus brīvie lēcieni atbrīvo muguru, nodarbina daudzas svarīgas pakaļkāju un vēdera muskulatūras grupas.

Tas palīdz ne tikai konkūra zirgiem – arī iejādes zirgiem un braucamajiem zirgiem nāk par labu regulāra palēkāšana. Atspēriena brīdī tiek trenēta lecamo locītavu muskulatūra un stiprināti pakaļkāju muskuļi. Iejādē sakopotajos elementos it īpaši ir svarīga šo muskuļu izstiepšanās un saraušanās spēja. Ģimnastiskās rindas palīdz atslābināt nereti saspringtos kaklus un muguras. Braucamajiem zirgiem savukārt brīvie lēcieni rindās palīdz attīstīt stumšanas spēku un pleca kustības brīvību. Brīvie lēcieni ir lietderīgi visiem zirgiem, sākot no trīsgadniekiem līdz pat senioriem ar priekšnosacījumu, ka zirgam ir veselas kājas.

Brīvo lēcienu sistēmas uzstādīšana

Izmantojot būvlaukumu norobežošanas lentas, atdaliel lecamos šķēršļus no pārējās manēžas daļas tā, lai tie vienā pusē piegulētu manēžas sienai. Piestipriniet lentu pie statņa aptuveni 6 metrus pirms pirmā šķēršļa un 6 metrus aiz pēdējā šķēršļa, atkarībā no šķēršļa augstuma aptuveni 20 cm virs augstākās kārtiņas, un nostiepiet visā garumā. Pēc pēdējā šķēršļa ir jāatstāj vismaz 15 metrus brīva platība. Sākumam pietiek ar 30-50 cm augstiem šķēršļiem.

Uz viduslīnijas novietojiet 2 palīgus. Uzvediet jau „iesildīto” zirgu, turot to pie vidēji metru garas saites, no rikšiem uz lecamo rindu un īsi pirms šķēršļa izvelciet saiti no apaušu riņķa. Pirmais palīgs piedzen zirgu ar pātagas palīdzību, otrais palīgs slavē zirgu pēc lēcieniem, iedodot tam kārumu.

Izpildot brīvos lēcienus, zirga kājām jābūt pasargātām, nedrīkst aizmirst kājsargus un/vai zvanus. Jāuzmanās manēžās, kurās ir spoguļi: ielecot tajos vai kā citādi satriecot, zirgs var gūt nopietnas traumas. Manēžas durvīm jābūt aizvērtām, bet spoguļiem pārklātiem.

Ja nav manēžas, brīvos lēcienus var organizēt arī uz laukuma vai pat aplokā, uzstādot atbilstoši norobežotu šķēršļu rindu, uz kuru zirgu uzved no rikšiem. Atklātos āra apstākļos jo īpaši jāievēro mierīgs temps, lai zirgu pārlietu nesakairinātu vai nesatrauktu. Ļoti viegli satraucamus un karstasinīgus zirgus labāk nelaist lekt brīvībā āra apstākļos. Nepieciešamības gadījumā ieteicams šādus zirgus labāk laist lekt kordā, bet noteikti šķērslis jāizveido nevis ar statņa palīdzību, ap kuru var sapīties korda, bet gan, izmantojot plastmasas blokus. Vairāk kā 70 cm augstus šķēršļus kordā nav ieteicams lekt, jo voltā zirgiem ir grūti aprēķināt atsperšanās punktu un pareizi uziet uz šķērslī. Pirms paša šķēršļa ieteicams kordu palaist brīvāk, lai zirgs var vairāk aiziet uz ārmalu, tādējādi viņam izdodas uziet uz šķērslī taisnākā līnijā. Uzmanieties, lai lēciena brīdī nevilkto zirgu aiz kordas. Šādi var likt lekt tikai vienu atsevišķu šķērslī, kuram priekšā vēlams novietot 3 rikšu kārtiņas.

Pareizo attālumu noteikšana

Ieteicams allaž izmantot mērlentu, nevis paļauties uz savu soļu garuma acumēru. Vidēji lielam zirgam rikšu kārtiņas var likt ar 1.20-1.50 m attālumu. Viena atsevišķa kārts pirms šķēršļa, kas pārvarams no rikšiem, jānovieto 1.80-2.5 metrus pirms šķēršļa, savukārt no lēkšiem – 2.80-3.50 m.

Atkarībā no lēkšu platuma, rindās jāuzstāda šķēršļi 3-4 metru attālumā viens no otra. Sistēma ar vienu lēkšu tempu pa vidu jāuzstāda ar 7 metru attālumu, bet ar diviem tempiem – aptuveni 10 metru attālumā. Variācijas piemērojamas zirga lēkšu platumam.

Pamatprincips ir sekojošs: šaurāki attālumi un stāvie šķēršļi veicina zirga sakopošanos, tam intensīvāk jāizmanto pakaļkājas. Platākas distances, kā arī okseri rosina muguras atbrīvošanos, jo zirgs ir spiests izstiepties pāri lielākiem platumiem. Rindas savukārt trenē pakaļkāju spēku un uzlabo zirga reakciju, jo tam uzreiz pēc piezemēšanās ir jāatsperas nākamajam lēcienam.

Sākumā pārlietu nenoslogojiet zirgu ar augstiem vai pārāk daudziem lēcieniem. Zirgam ir jāpierod pie tādas slodzes, jo lekšana ievērojami ietekmē zirga elpošanu. Zirgs ieelpo vienu reizi katrā lēkšu tempā – jo tālāks ir lecieni, jo dziļāka ir ieelpa. Tādēļ plaši lēcieni var izjaukt elpošanas ritmu.

Ja zirgs nespēj mierīgi un plūstoši pārvarēt vienu šķērslī, neuzstādiet papildus šķēršļus. Neskaitot iesildes šķēršļus, arī pieredzējušiem zirgiem pietiek ar 5-6 maksimālajiem lēcieniem, lai neriskētu ar tehnikas pasliktināšanos.

Lēciena tehnikas novērtēšana

Lēciena tehnikas novērtēšanai neatņemama metode ir video analizēšana. Svarīgākie kritēriji lēciena tehnikas novērtēšanā ir sekojoši:

- Vai zirgs ir koncentrējies, stresains vai pat garlaikots? Vai tas uziet uz šķērslī atbilstošā attālumā?
- Vai zirgs lec augstāk nekā nepieciešams, lai pārvarētu šķērslī? Vai pienāk par tuvu pie šķēršļa (nepietiekama rutīna vai nepareizs ātrums)?
- Var zirgs ieliec un sasprindzina muguru (tas liecina par sliktu tehniku, nepietiekamu uzmanību) vai arī izliec to?
- Kā zirgs saloka priekškājas? Vai tās nokarājas no karpālajām locītavām vai elkoņa locītavām lejup (nepareiza tehnika vai muguras problēmas)? Vai zirgs tās pievelk sev pie vēdera (laba tehnika)?
- Vai zirgs pie piezemēšanās pakaļkājas pievelk pie ķermeņa (slikta tehnika) vai arī atver uz aizmuguri-augšu vienlaikus (laba tehnika)?

Kad zirgs ir brīvajos lecienos iemācījies droši, pārlicināti, līdzsvaroti uziet uz šķērslī, vienmērīgā tempā lēkšojot, tas var nedrošiem vai nepieredzējušiem jātniekiem palīdzēt iemācīties pārvarēt nelielus šķēršļus un veicināt to pašpārlicību. Vislabāk šādu apmācību organizēt kordā, zirgam papildus uzliekot ādas jostīnu/saitīnu ap kaklu, pie kuras jātnieks var pieturēties, lai nekristu kārdinājumā turēties pavadās. Zirgs jau zina savu uzdevumu, kordas turētājs kontrolē zirga kustības, jātniekam nav jākoncentrējas uz komandu došanu, stūrēšanu vai piesūtīšanu, bet gan tikai uz ritma saglabāšanu puspiesēdē. Visbiežāk cilvēki, kam ir bail lekt, satraucas par to, ka zirgs pirms šķēršļa varētu sabremzēties vai apskriet to garām, bet jātnieks straujās ritma maiņas dēļ zaudētu līdzsvaru un nokristu. Šajā gadījumā uz lekšanu attiecas tas pats, kas uz brīvajiem lēcieniem kordā: šķēršļiem jābūt pietiekami zemiem (aptuveni 40 cm), lai saudzētu zirgu un nesabiedētu jātnieku.

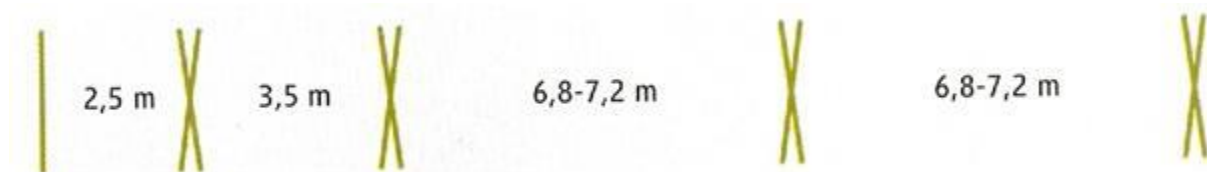
Vēlākās treniņu stadijās visus vingrinājumus, kuri uzlabo zirga brīvo lecību tehniku, var izpildīt bez kordas. It īpaši lecību uzsēdes trenēšanai ieteicamas rindas.

Ieteicamās brīvo lecienu sistēmas

- Jaunzirgiem un iesācējiem:

Uzstādiet rindu no 4 šķēršļiem: sākumā novietojiet kārtiņu uz zemes, kurai seko 4 krustiņi ar augstumu līdz 50 cm. Attālumam starp atsevišķiem šķēršļiem jābūt 2.50 m, 3.5 m, 6.80-7.20 un vēlreiz 6.80-7.20 metri. Vēlāk trešo krustiņu var pārveidot par stāvo (sākot ar 50 cm augstumu), bet ceturto šķērslī par okseri. Ja zirgs steidzās, starp otro, trešo un ceturto šķērslī var novietot papildus kārtiņu uz zemes. Šādi nepieredzējuši zirgi iemācās sadalīt savus lēkšu tempus pareizi.

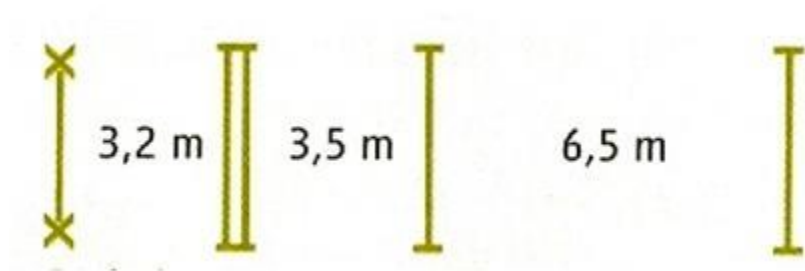
Ja zirgs lec pārāk augstu, tad pēc ceturta šķēršļa aptuveni 3.50 metru attālumā var uzstādīt kavaletti, kas palīdz pievērst zirga uzmanību uz priekšu, nevis uz augšu.

- Zirgiem, kam ir trūkumi leciena tehnikā

Uzstādiet četrus šķēršļus: 1. kavaletti; 2. okseris; 3. stāvais; 4. stāvais. Attālums starp pirmo un otro šķērslī sastāda 3.2 metrus, starp okseri un pirmo stāvo – 3.5 metrus, starp pēdējiem stāvajiem – 6.5 metrus. Augstumu pielāgojiet zirga pieredzei un dotībām, sākumā pietiek ar 0.8-1 m. Šī rinda rosina zirga reakciju un priekškāju/pakaļkāju spēka attīstīšanu, jo zirgam nākas kājas izstiept un savilkt pamišus. Ja zirgs nav no dabas elastīgs un lokans, tas bieži nokarina priekškājas jau no elkoņa locītavas. Šādos gadījumos līdz palielināt attālumus. Ja priekškājas zirgs nokarina no karpālās locītavas, tātad zirgs nepietiekami strādā ar muguru vai nav uzmanīgs. Šajā gadījumā ieteicams novietot kārtiņas starp šķēršļiem. Ja zirgs lec šķībi, vairāk pa vienu vai otru šķēršļa malu, ieteicams likt krustiņu rindas, turklāt uzstādot lielus krustus uz augšējiem statņu turētājiem. Pa vidu, kur kārtis krustojas, augstums sanāk aptuveni 60 cm.

Ja zirgs nepietiekami izloka muguru, uz pēdējā šķēršļa var uzlikt jaku vai segu, tādējādi zirgs automātiski vairāk uzmanības pievērs šim šķērslim un izloka muguru virs tā; šim pašam nolūkam der samazināt attālumus starp okseri un stāvo.

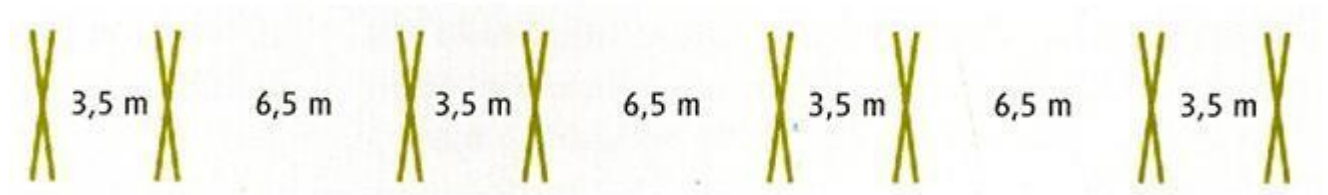

- Iejādes zirgiem, vecākiem vai slinkiem zirgiem

Uzstādiet spēka treniņa rindu no 4-8 rindas elementiem (bez tempa pa vidu), kas sastāv no zemiem krustiņiem (līdz 80 cm). Sākumā uzstādiet divus rindas elementus, pakāpeniski pievienojot pārējos atbilstoši zirga kondīcijas stāvoklim. Ja zirgs atkārtoti demonstrē vienu un to pašu kļūdu, tātad prasības

tikušas uzstādītas par augstu. Attālums starp krustiņiem sastāda 3.5 metrus. Nereti tas rosina karstasinīgus zirgus katrā nākamajā piegājienā steigties arvien vairāk un vairāk. Šādiem zirgiem attālumi ir jāsamazina līdz 3 metriem, lai piebremzētu to steigšanās tieksmi. Arī konkūra zirgiem šāda rinda nāk par labu, jo tā veicina sakopošanos, papildus svāra pārņemšanu uz pakājkājām, veicina spēka attīstīšanos un muguras atslābināšanos.

Ja zirgs ļoti negribīgi un slinki lēkšo, krustiņu rindas galā var uzstādīt okseri. Slinkiem zirgiem nepietiek tikai ar kavaletti, jo šādi zirgi tad vispār neizrāda nekādu centību.

Avots: „Cavallo”

Tekstu sagatavoja Sigita Eitcena

Paldies par sadarbību raksta publicēšanā Zirgam.lv radošajai komandai!

Izdevums sagatavots Zemkopības Ministrijas atbalstītā projekta “Latvijas šķirnes zirgu skate-2010” ietvaros.

Vērtēšanas instrukciju sagatavojusi zirgkopības speciālistu grupa:

Irēna Baufale, Anna Devjatņikova-Ancverīņa, Ligita Harčevska, Aija Luse, Dzintra Puriņa, Guntis Rozītis.

Maketēšana: *Inese Klestrova*

Izdevuma idejiskais un informatīvais saturs: *Aija Luse*

www.lszaa.lv

Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija

Pils iela 2, Sigulda,
Siguldas novads, LV-2150

lszaa@lszaa.lv

Tālr./fax: 67971022, mob. tālr.: +371 28388360